

שעליו נחשבת כעקירת החפץ.

ב-ג אמר ליה רבי חייא לרב ששאל את ספיקו לפני רבי:

בר פחתי [בן גדולים]! (1) וכי לא אמינא לך: **כי קאי רבי בהא מסכתא, לא תשייליה במסכתא אחריתי, דילמא לאו אדעתיה** [וכי לא אמרתי לך מכבר, שאם עוסק רבי במסכת מסוימת, אל תשאלהו שאלות במסכת אחרת, שמא לא ידע, ויתבייש], **דאי לאו**

דרכי גברא רבה הוא, כספתיה! דמשני לך שינויא דלאו שינויא הוא. השתא מיחת, אף ששאלתך במסכת שבת היתה בעת שרבי עוסק במסכת אחרת, שפיר משני לך (2) [דהיינו, אם לא שרבי אדם גדול הוא, היית מביישו, שהיה עונה לך תירוץ שאינו תירוץ. אך בכל זאת, בפעם זו ענה לך כהוגן].

דכך תניא, כדברי רבי: היה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום, (3) והוציאן לחוץ משחשיכה, חייב, לפי שאינו דומה לידו.

בין ידו הפשוטה לרשות אחרת, לידו שעם גופו, ראה שם].

1. כתב חידושי רבי עקיבא איגר: מלשון הכתוב [חגי א] "ורובכל בן שלתיאל פחת יהודה" [מתורגם "רבא דבית יהודה". וראה שם באבן עזרא, שהביא הכתוב במלאכי א "הקריבהו נא לפחתך, הירצך או הישא פניך". ויש להוסיף מה שכתוב במגילת אסתר [ג יב] "ואל הפחות אשר על מדינה ומדינה"]. ומלשון המשנה [בכורים ג ג] "הפחות והסגנים".

2. ראה מה שכתבו הפני יהושע הצ"ח וחידושי מהרא"ל [צונץ] על לשון הגמרא כאן.

3. בטעם שנקטה הברייתא "מבעוד יום", ביארו התוספות, כי אילו הטעין עצמו משחשיכה, לא נדע ממה שחייבה הברייתא, שעקירת גופו כעקירת חפץ, ומשום שבין כך ובין כך יש לחייבו. דהיינו: הרי ספק הגמרא הוא בין לענין עקירה ובין לענין הנחה [כשיטת התוספות בעמוד א], ואם כן, אף אם תאמר שעקירת גופו אינה עקירה לחייבו, מכל מקום, יש לך לחייבו משום העקירה הראשונה, שאם עקירת גופו אינה עקירה אף הנחת גופו לא הוי הנחה, ואין כאן

לגופו, אם כן בהכרח לפרש את משנתנו שהניחו על גבי קרקע, שהרי אפילו אם הנחת גופו כהנחת חפץ היא, מכל מקום, ידו לא.

ג. ובוה מתבארים דברי רש"י במשנה, שפירש את חיובו של העני כשהניחו על גבי קרקע. ואשר לכאורה תמוה: כיון דמסקינן שעקירת גופו כעקירת חפץ, אם כן כל שכן שהנחת גופו כהנחת חפץ, ולמה צריך שיניחו על הקרקע כדי לחייבו! ? אך לפי מה שנתבאר, הרי ניחא. [ראה פני יהושע בדבריו על רש"י במשנה, שכתב לפרש כן לפי פשוטו. וכן כתב בשפת אמת בדבריו על תוספות בד"ה עקירת].

אך רבי עקיבא איגר כתב לפרש את דברי רש"י במשנה, שהוא הולך על פי דרכו, לפרש לפי הסלקא דעתין בגמרא, אך באמת מודה רש"י, שלפי מסקנת הגמרא, שעקירת ידו כעקירת חפץ, אין צריך הנחה על גבי קרקע.

ומכח זה כתב רבי עקיבא איגר שם, להוכיח מדברי רש"י כשיטת התוספות, שספק הגמרא הוא אף על הנחה, כי אם כשיטת ה"תוספות ישנים" שבהנחה אין ספק, אם כן אכתי תיקשי: למה פירש רש"י שהניחו העני על גבי קרקע. ובשפת אמת תמה עליו, וביאר דברי רש"י לפי שיטתו וכפי שנתבאר. וראה שם מה שהוסיף לפי דעת הרשב"א הסובר בדעת רש"י, שיש חילוק

מרשות לרשות”.

ומפרש אביי את דבריו: זו שאמרתי “ידו של אדם כרשות הרבים לא דמיא”, פשיטא לי כן מידו דעני שבמשנתנו, והיינו מה ששנינו “פשט העני [העומד ברשות הרבים] את ידו לפני, ונטל בעל הבית מתוכה שניהם פטורים”, ומבואר, שלא מתחייב בעל הבית על עקירה מידו של העני העומד ברשות הרבים והכנסה לרשות היחיד, הרי שאין יד פשוטה מרשות הרבים נחשבת כרשות הרבים.

וזו שאמרתי “ידו של אדם כרשות היחיד לא דמיא”, פשיטא לי כן מידו דבעל הבית שבמשנתנו. והיינו מה ששנינו “פשט בעל הבית [העומד ברשות היחיד] את ידו לפני, ונטל העני מתוכה שניהם פטורים”, ומבואר שלא מתחייב העני על עקירה מידו של בעל הבית העומד ברשות היחיד והוצאה לרשות

הסוגיא שלפנינו עוסקת במי שהושיט את ידו המליאה לרשות אחרת בערב שבת או בשבת, האם מותר לו להחזירה אליו בשבת.

אמר אביי: דין זה פשיטא לי מכח משנתנו, כי ידו של אדם הפשוטה לרשות אחרת, אינה לא כרשות הרבים, היינו, שאם היה אדם עומד ברשות הרבים וידו פשוטה לרשות היחיד, אין ידו נגדרת אחר גופו⁽⁴⁾ להיחשב כרשות הרבים [שהיא הרשות בה עומד גופו] עד שיתחייב המעביר מרשות היחיד לידו, או מידו לרשות היחיד, משום “מוציא מרשות לרשות”.

ואף לא כרשות היחיד, היינו, אם היה האדם עומד ברשות היחיד, וידו פשוטה לרשות הרבים, אין ידו נגדרת אחר גופו להיחשב כרשות היחיד — שהיא הרשות בה עומד גופו — שיתחייב המוציא מרשות הרבים לידו או מידו לרשות הרבים, משום “מוציא

גופו לא הוי הנחה, או סיבת החיוב היא, משום שנתחדשה כאן עקירת גופו שהיא כעקירת חפץ. ובעיקר דברי התוספות תמה רבי עקיבא איגר, הובאו דבריו ודברי המיישבים את קושייתו, בהערות שב“חברותא” על התוספות.

4. לשון רש”י הוא: פשיטא לי ממתניתין, דידו של אדם הפשוטה לרשות אחרת אינה נזרקה אחר גופו לגמרי, להיות כרשות שהוא עומד בה. ולשון לגמרי מתבאר לפי הרשב”א בעמוד א שכתב בדעת רש”י ד”ידו לא ניח, כלומר, משום דבתר גופו גיריא”, [שלא כהבנת התוספות בשיטתו], והיינו שכתב רש”י כאן, דמכל מקום, אינו גריר לגמרי.

הנחה שתבטל את העקירה הראשונה, והיא תחייבו. ולכך הוצרכה הברייתא לדון במי שהיה טעון כבר מבעוד יום, שאותה עקירה אינה ראויה לחייבו, ואז נדע מחיוב הברייתא, שהטעם הוא משום שעקירת גופו כעקירת חפץ.

ב. ורמז לכך רש”י בלשונו שכתב בד”ה מבעוד יום: דהיינו דומיא דהטעינו חבירו בשבת, דהכא והכא ליכא עקירה דאיסור גביה.

ביאור דבריו, מה שנקטה הברייתא כאן “מבעוד יום”, הוא מאותו טעם שנקט רב בספיקו “הטעינו חבירו” ולא “טען את עצמו”. והטעם בשניהם אחד הוא, כי אם טען את עצמו, הרי יש עקירת חיוב מלבד עקירת גופו, ולא נדע משום מה מחייבים אותו, אם משום העקירה הראשונה, שלא נתבטלה כיון שעקירת והנחת

כן, יש להסתפק: **ידו של אדם** שפשט אותה [בין בערב שבת ובין בשבת] כשהיא מליאה לרשות אחרת, **מהו שתעשה** היד בשבת **ככרמלית**, וכדמפרש ואזיל.

מי קנסוהו (7) **רבנן**, האם קנסו חכמים, שתהא

הרבים, הרי שאין יד הפשוטה מרשות היחיד נחשבת כרשות היחיד. (5)

ברם, **בעי אביי** [בדין זה מסתפק אביי]: היות ואין היד נגדרת אחר הגוף לענין חיוב מן התורה, הרי שרשות אחרת היא. (6) ואם

מיפטר עני, שמע מינה, דאינה כאותו רשות שהוא פשוט לו, אלא לבתר גופו גרידא במקצת. וראה עוד בדבריו.

ולשון הרשב"א הוא: כלומר, פשיטא לי דידו בטר גופו גרידא כדאמרינן, בין הפשוטה לרשות הרבים בין הפשוטה לרשות היחיד, ולעולם אינה בטילה לגבי הרשות שפשוטה שם, אלא הא מיבעיא לי: אם הוציאה מליאה פירות, אם היא כרשות לעצמה ותהא ככרמלית, אי נגדרת לעולם בטר גופה, ומותר להחזירה אצלו. וראה עוד בדבריו.

6. נתבאר על פי לשון רש"י שכתב: בעי אביי: השתא דחזינן דלאו בטר גופו שדינן לה לענין איחיובי מדאורייתא, אלמא איפלוג רשותא, מי אחמור עלה רבנן למיהוי כרמלית.

7. כן היא גירסת רש"י [ומלשונו נראה, שהגירסא היא "קנסוהו", דהיינו קנסו את היד, ולא "קנסוהו" דמשמע: קנסו את האיש]. אך התוספות פקפקו בזה, אם מה שעשאוה חכמים ליד שתהא כרמלית קנס הוא, ראה שם.

והרמב"ן כתב: מי קנסוהו רבנן לאהדורה: ובתוספות לא גרסינן מי קנסוהו, דלאו משום קנסא הוא, אלא משום גזירה עשאוה ככרמלית, לפי שאינה לא רשות היחיד ולא רשות הרבים, תדע, דהא למאי דאמרינן ככרמלית דמיא, אפילו הוציאה מבעוד יום אסור להחזירה, והכי מוכחא כולה שמעתא. וראה בהערה הבאה.

5. נתבאר על פי רש"י וגירסתו. וכתב עליו הרמב"ן: ואין הספרים מודים לגירסא זו, ולא הסברא מקבלת אותה. שפשוט, דידו הפשוטה לרשות היחיד אינה רשות הרבים, וכי יש רשות הרבים בתוך המחיצות!?! [והרי] אפילו באויר רשות הרבים למעלה מעשרה, אינה רשות הרבים. **ולשון הרשב"א** הוא: פשיטא, שאין היד הפשוטה לרשות היחיד חולקת רשות לעצמה, שתיעשה רשות הרבים.

והקשה עוד הרמב"ן: דלא הויא בעיא דאביי מעין פשטיה לגמרי, דקאמר [אביי] "מהו שתעשה ככרמלית", דמשמע, דהכי קאמר: פשיטא לי דאינה נעשית כרשות הרבים ויהא חייב, מהו שתעשה ככרמלית, ויהיה פטור אבל אסור. **והרשב"א** הקשה: ועוד, שהבעיא דאיבעיא ליה אם תעשה כרמלית, אינה מענין הפשיטות, דידו אינה נגדרת אחר הגוף לחייב הנותן בתוכה והנוטל ממנה, אבל לענין חזרתה אצלו, אינה כמוחלקת ממנו, ואין הבעיא אלא: אם היא כמוחלקת ממנה להחזירה אצלו.

והגירסא המקובלת על הרמב"ן והרשב"א היא גירסת הר"ח שגרס בהיפוך "כרשות הרבים לא דמיא, מידו דבעל הבית. כרשות היחיד לא דמיא, מידו דעני". ופירש הרמב"ן: ידו של אדם אינה כאותו הרשות שהיא פשוטה לו, בין שהוא רשות היחיד בין שהוא רשות הרבים, כרשות היחיד לא דמיא, מידו דעני, דקתני "ונטל בעל הבית מתוכה, שניהם פטורינן", ואילו היתה כרשות היחיד, הוה ליה כמי שנכנס העני לפנים שהוא חייב. אלא מדקא

בברייתא שאוסרת להחזירה, **סבר ככרמלית דמיא**, ולפיכך אסור להחזירה.

ומר, התנא בברייתא המתרת, **סבר לאו ככרמלית דמיא**.

ודחינן: **לא** כאשר פירשת את סתירת הברייתות, אלא, **דכולי עלמא** – שתי הברייתות סוברות – אם פשט את ידו לרשות היחיד, או לרשות הרכים למטה מגובה עשרה טפחים, הרי היד **ככרמלית דמיא**.⁽¹⁰⁾

ולא קשיא סתירת הברייתות:

היד כרמלית,⁽⁸⁾ וייאסר **לאהדורי לגביה** [להחזיר את ידו אליו], שהרי עתה הוא נחשב כמוציא את החפץ מכרמלית לרשות הרבים [או לרשות היחיד], ותהא ידו פשוטה כך עד למוצאי שבת.⁽⁹⁾

או לא קנסוהו, ומותר לו להחזיר את ידו.

תא שמע: היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ: **תני חדא** [בברייתא אחת שנינו]: **אסור להחזירה לידו. ותניא אידך** [וברייתא שניה שנינו]: **מותר להחזירה**.

מאי לאו, בהא קמיפלגי: דמר, התנא

רשות לעצמה, כי אז אפילו כשלא התחיל באיסור אלא מבעוד יום, הרי הוא אסור להחזירה. וכן הוא מוכח מן הגמרא "דכולי עלמא **לאו ככרמלית דמיא**", הרי שאם היתה היד ככרמלית, כי אז היה הדין שאסור להחזיר אפילו כשהושיטה מבעוד יום. וכן כתב הרמב"ן שהסוגיא מוכחת כן.

9. כתבו התוספות: דוקא באופן זה שפשט את ידו ולענין חזרה, אבל בענין אחר, לא, שהרי מותר לעמוד ברשות היחיד ולהעביר חפץ בידו ברשות הרבים, אם לא הוציאו חוץ לארבע אמות וכמבואר בעירובין צח ב.

10. כתב תוספות הרא"ש לפרש את דחיית פשיטות ספיקו של אביי: כיון שיש לפרש כפירוש ראשון ו"דכולי עלמא ככרמלית דמיא", ואף יש לפרש כפירוש שני ו"דכולי עלמא לאו ככרמלית דמיא", שוב ממילא לא תפשוט את ספיקו של אביי, כי יש לומר כך ויש לומר כך. וכן כתב גם המהרש"ל כאן, וכן המהר"ם בדבריו על התוספות ד"ה בשוגג.

8. כתב רש"י: מי קנסוה: הואיל והתחיל בה באיסור. ומבואר לכאורה, שאם הושיטה מבעוד יום שלא התחיל בה באיסור, לא נסתפקה הגמרא כלל. אך אי אפשר לומר כן, אלא אפילו אם מבעוד יום פשט את ידו הרי הוא אסור להחזירה לפי צד זה של ספק הגמרא, וכאשר מוכח מן הגמרא בהמשך הסוגיא ומרש"י שם, שהרי אמרו בהמשך הסוגיא לפרש את סתירת הברייתות, שהאחת מתרת והאחת אוסרת:

ואיבעית אימא, אידי ואידי, שתי הברייתות, [כגון שהושיט ידו] למטה מעשרה טפחים [שהוא אויר רשות הרבים] ולא ככרמלית דמיא, ולא קשיא: כאן מבעוד יום, כאן משחשיכה, מבעוד יום לא קנסוה רבנן, משחשיכה קנסוה רבנן. ופירש רש"י שם: ולא ככרמלית דמיא: למהו רשות לעצמה. כאן מבעוד יום: הושיטה מבעוד יום, מחזירה משתחשך, דלאו רשות לעצמה היא, אלא בתר גופו גריירא. כאן משתחשך: הושיטה משחשיכה קנסוה, ולא שתהא רשות לעצמה, דאם כן אף מבעוד יום מיתסרא, אלא קנסא בעלמא.

הרי מבואר, שאם עשאוה ככרמלית להיות

ומפרשת הגמרא: אם הושיט ידו **מבעוד יום**, שלא עשה כל איסור, לא קנסוה רבנן מלהחזיר, וכיון שאינה רשות לעצמה, הרי הוא מותר להחזיר את ידו. (12)

אבל, אם הושיט ידו **משחשיכה**, שעשה איסור מדרבנן בהושטת ידו עם חפץ לרשות השניה, קנסוה רבנן שלא יחזירנה. ולא משום שעשאוה ככרמלית, אלא קנס בעלמא.

ומקשינן עלה: **אדרבה, איכא מפתברא!** אם הושיט ידו מבעוד יום, יש לנו לומר שאסור להחזירה, ואילו כשהושיט ידו משחשיכה, יש לנו לומר שלא אסרוהו מלהחזירה. כי כאשר מושיט ידו **מבעוד יום**, שלא היתה עקירה בשבת, נמצא, **דאי שדי ליה, לא אתי לידי חיוב הטאת** [אם ישליך את החפץ מידו מתוך שיקשה עליו להחזיק את ידו המליאה כשהיא פשוטה לרשות הרבים עד מוצאי שבת, לא יתחייב חטאת], באופן זה מן הראוי לומר, **ליקנסוה רבנן**, מאחר שאין חשש איסור דאורייתא אם לא יעמוד בגזירת חכמים, וישליכו. (13)

כאן, הברייתא האוסרת להחזיר, עוסקת בכגון שפשט את ידו לרשות הרבים **למטה** מגובה עשרה טפחים, שעד גובה זה אויר רשות הרבים הוא, ונמצא שפשט ידו מרשות היחיד לרשות הרבים, ולכן קנסו שתהיה ידו ככרמלית.

כאן, הברייתא המתרת, עוסקת בכגון שפשט את ידו לרשות הרבים **למעלה** מגובה עשרה טפחים, שאינו אויר רשות הרבים, אלא "מקום פטור" הוא, (11) ולפיכך לא קנסוהו.

ואיבעית אימא ליישב סתירת הברייתות: **אידי ואידי**, שתי הברייתות עוסקות בכגון שהושיט ידו **למטה מעשרה טפחים**, ולכולי עלמא **לאו ככרמלית דמיה**, ואין היא נחשבת רשות לעצמה. וגם הברייתא האוסרת, אין זה מהטעם שהיד היא רשות לעצמה, ולכן אסור להחזירה. **ולא קשיא:**

כאן, הברייתא המתרת, עוסקת בכגון שהושיט ידו **מבעוד יום**.

כאן, הברייתא האוסרת, עוסקת בכגון שהושיט ידו **משחשיכה**.

מבעוד יום מחזירה משתחשך, דלאו רשות לעצמה היא, אלא בתר גופו גירא". ולכאורה מפורש כאן כהבנת הרשב"א, שפירש בדברי רש"י לעיל בעמוד א, ד"ידו לא ניח" הוא משום דבתר גופו גירא, שאם לא כן מנין לרש"י סברא זו. ויש לדחות.

13. א. [צריך ביאור: כיון שלא עשה איסור בהושטת היד, כי מבעוד יום הושיטה, למה יקנסוהו חכמים! ? וראה שפת אמת ד"ה בגמרא ואבע"א].

ב. כתב רש"י: מבעוד יום דאי שדי ליה:

11. פירש רש"י: למעלה מעשרה: דאור "מקום פטור" הוא, כדתנן בהזורק [לקמן ק א] "הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים [כלומר, הזורק דבילה שמינה ברשות הרבים ממרחק ארבע אמות כדי שתידבק בכותל שבצד רשות הרבים בגובה למעלה מעשרה טפחים. הרי זה כזורק באויר", ואינו חייב משום זורק ארבע אמות ברשות הרבים, שהרי לא נחה הדבילה ברשות הרבים, אלא למעלה מעשרה טפחים שהוא "מקום פטור".

12. כתב רש"י "כאן מבעוד יום: הושיטה

דבעי רב ביבי בר אבוי: אדם אשר הדביק אדם פת בתנור בשבת, ולכשתיאפה הפת יתחייב חטאת משום מלאכת "אופה", האם התירו לו חכמים לרדותה, להוציאה מן התנור, על אף שיש ברדיית הפת מהתנור איסור דרבנן, קודם שיבא לידי חיוב חטאת, כלומר, כדי שלא יבוא לידי חיוב חטאת. או לא התירו.

ומדברי בני הישיבה תפשוט, דלא התירו לו לרדותה, וכאשר אנו אומרים כאן, שלא נמנעו חכמים מלקונסו להחזיר את ידו, על אף החשש שמא ישליך את החפץ מידו ויבוא לידי איסור דאורייתא.⁽¹⁵⁾

ואומרת על כך הגמרא: הא לא קשיא, ותפשוט! כלומר, מה בכך שתיפשוט בעייתו

אבל אם הושיט ידו משחשיכה, דאי שרי ליה, שאם ישליך את חפץ שבידו לרשות הרבים מתוך שיקשה עליו לעמוד בגזירת חכמים שאסרוהו להחזיר את ידו המליאה, אתי בהו לידי חיוב חטאת, שהרי עקר, והעביר והניח בשבת, באופן זה יש לנו לומר, לא ליקנסוה רבנן, שמא ישליך את החפץ מידו ויבוא לידי איסור דאורייתא.

ומדלא קא משנינן הכי נומאחר שלא יישבו בני בית המדרש את סתירת הברייתות באופן זה], הרי מבואר שהם סוברים שלא חששו חכמים לגזור גזירה מחשש שמא לא יעמוד בה ויעשה איסור חמור.⁽¹⁴⁾ ואם כן, תפשוט מזה את ספיקו דרב ביבי בר אבוי שנסתפק בכעין זה!

דרב ביבי אין זה הנידון כלל.

15. א. הקשה המהר"ם: למה הוצרכה הגמרא לשאול "אדרבה איפכא מסתברא", כך היה לה לשאול: היות ואנו אומרים שקנסוהו משחשיכה שלא יחזיר את ידו, ולא חששו שמא יבוא לידי חיוב כששליכנה, שמע מינה שלא התירו לרדות! ? וראה מה שהאריך בזה.

ומיהו, לפי ביאור התוספות בסוגיא, אכן זו היא ראיית הגמרא, ראה תוספות בד"ה ואיבעית בשם הרשב"א, ושם מתבאר לשון הגמרא דמשמע שהפשיטות היא ממה שלא יישבנו בהיפוך. וגם מדברי רש"י בהמשך הסוגיא משמע, דבאמת יש לפשוט מעיקר הדין שאסרו להחזיר, ראה דבריו בד"ה בשוגג לא קנסוה רבנן.

ב. עוד הקשה המהר"ם: הרי יש לחלק: דוקא כאן לא התירו, משום שאין הדבר ברור שישליכנה, מה שאין כן גבי רדיית הפת, שאם לא יתירו לו לרדותה, ודאי יבוא לידי חיוב

כלומר, היכא דהושיטה מבעוד יום, שאם תאסרנה להחזירה וישליך מידו החפץ כדי להקל טרחו, לא אתי לידי חיוב חטאת, דלא הוי עקירה בשבת, אלא הנחה לחודיה, ואיסורא דרבנן הוא דאיכא דעשה מקצתה, וכדתנן שניהן פטורין אבל אסורין — קנסוה רבנן.

ובשפת אמת ד"ה בגמרא מהו שתעשה, כתב בתוך הדברים להקשות על דברי רש"י, מנין לו שיש איסור בהנחה כשהיתה עקירה מבעוד יום? והרי יש לומר שאין האיסור אלא באופן שנעשית מלאכה על ידי ההנחה, אלא שנעשית על ידי שנים, אבל כאן, שלא נעשית מלאכה כלל, כי העקירה היתה מבעוד יום, באופן זה יש לומר שאין איסור בהנחה.

14. לשון רש"י הוא: תפשוט בעיא דרב ביבי, דלא נמנעו חכמים מלהעמיד דבריהם מפני חשש שלא יעמוד האדם בהם, ויבוא לידי איסור חמור. ומה שכתב רש"י "מפני חשש שלא יעמוד בהם", אינו שייך אלא בעניננו, אבל גבי בעיא

של רב ביבי.

ואיבעית אימא, לעולם לא תפשוט את בעייתו של רב ביבי. ולא קשיא, כלומר, את סתירת הברייתות נפרש באופן זה: (16)

כאן — הברייתא המתרת — עוסקת בכגון שפשט את ידו בשבת בשוגג.

כאן — הברייתא האוסרת — עוסקת בכגון שפשט את ידו בשבת במזיד. (17)

ומבאר הגמרא: אם הושיט ידו בשוגג, לא קנסוה רבנן להחזיר את ידו, שהרי בשוגג

עשה כן. ידו. אבל אם הושיט ידו בשבת במזיד, קנסוה רבנן שלא להחזיר את ידו. (18)

ואיבעית אימא ליישב את סתירת הברייתות: אידי ואידי — שתי הברייתות — עוסקות בכגון שהושיט את ידו בשוגג. והכא, בקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי, מחלוקת הברייתות היא האם קנסו אף בשוגג משום מזיד:

מר — התנא של הברייתא האוסרת, **סבר, קנסו שוגג אטו מזיד.**

ומר התנא של הברייתא המתרת, **סבר, לא קנסו שוגג אטו מזיד.**

[ד]כבעיא דרב ביבי, דאיכא איסור מלאכה מדבריהם שנאסר במנין — לא התירו, ולא חיישינן לאיסור הבא לו ממילא.

16. התוספות תמהו על גירסא זו, שהרי פשיטות בעייתו של רב ביבי בר אביי, היא ממה שלא יישבנו את הסתירה "כאן מבעוד יום כאן משחשיכה", ופשיטות זו אינה נסתרת במה שיש ליישב את הברייתות באופן אחר?! וראה מה שכתבו ליישב. וראה עוד בשפת אמת.

17. יש לפרש את ישוב הגמרא בשני אופנים: האחד: דכולי עלמא ככרמלית דמיא. והשני: דכולי עלמא לאו ככרמלית דמיא, ויש להאריך בזה בראיות לכאן ולכאן. והמהרש"א דבריו על התוספות ד"ה מי, כתב דלפי תירוץ הגמרא כאן "דכולי עלמא לאו ככרמלית דמיא".

18. כתב רש"י "ודרב ביבי לא תפשוט מהכא, לא לאיסור [ממה שקנסו חכמים במזיד שלא להחזיר את ידו, ולא חששו שמא יבוא לידי איסור דאורייתא], ולא להיתר [ממה שלא קנסו בשוגג], דהא דלא קנסוה בשוגג, לאו משום

חטאת?! וצ"ל לר"ן שכתב כסברא זו בסוגייתנו. ותירצו בתוספות ישנים ובתוספות הרא"ש: הכא נמי חשיב ליה כודאי, דאי אפשר לעכב שם ידו כל היום. ובתוספות ישנים תירצו עוד: נראה לו להשוות [האן] דרב ביבי, [ו]אף על גב דאתי ודאי לידי חיוב חטאת, מכל מקום, איכא חדא טיבותא דאיכא איסור ברדיה, והכא נמי, אף על גב דלא אתי ודאי לידי חיוב חטאת, [מכל מקום] ליכא איסור בחזרה. פירוש: הרדיה כבר נאסרה, אלא שאנו באים להתיר באופן מסוים משום האיסור שיבא בעקבותיו, ובזה יותר מסתבר שלא להתיר. ואילו גבי איסור להחזיר אנו דנים שלא יגזרו חכמים כלל איסור כזה, כיון שבאותו אופן שאנו באים לאסור, יש מאידך חשש איסור דאורייתא, ובזה מסתבר יותר שלא לגזור.

ולשון הרשב"א הוא: איכא למימר דהכי קאמר: מדקנסיה הכא, שמע מינה דליכא למיחש כלל שמא יבוא לידי איסור שבת, ואפילו באיסורא דאתי ודאי ממילא. דאם איתא דחיישינן, הכא לא ליקנסיה, כיון שאפילו החזירה ליכא איסור כלל, ואפילו מדרבנן. אלא מדלא חיישינן הכא וקנסיה ביה, [הרי] ודאי

ואיבעית אימא לפרש את סתירת הברייתות: לעולם לא קנסו שוגג אטו מזיד, (19) ובכל זאת לא קשיא סתירת הברייתות. כי כאן, הברייתא המתרת, עוסקת בדין החזרת היד לאותה חצר ממנה הושיט את ידו.

א-ת — כאן — הברייתא האוסרת — עוסקת בדין העברת הפירות שבידו לחצר אחרת. (1)

וכדבעא מיניה רבא מרב נחמן [וכאשר שאל רבא את רב נחמן]: **היתה ידו מלאה פירות, והוציאה לחוץ, מהו להחזירה לאותה חצר?**

אמר ליה רב נחמן לרבא: מותר להחזירה

לאותה חצר.

חזר ושאל רבא את רב נחמן: להחזירה לחצר אחרת, מהו?

אמר ליה רב נחמן לרבא: אסור להחזירה לחצר אחרת.

שאל רבא את רב נחמן: **ומאי שנא** [מה חילוק יש ביניהם]?

אמר לו רב נחמן לרבא: אענה לך "לכי תיכול עלה כורא דמילחא" [לכשתמדוד לי כור של מלח אומר לך טעמו של דבר]. (2) והחילוק הוא: התם, כשמחזירה לאותה חצר

כן מתחילה מה מקשה הגמרא "תפשוט, דלא התירו", והרי יש לומר, שכאן לא התירו משום שאין חשש שמא יבוא לידי חיוב, כי לא ישליכנו להתחייב, מה שאין כן בבעייתו של רב ביבי?! **ופירש המהר"ם:** מתחילה דנה הגמרא באופן שהיה שוגג, ובוהו אפילו אם ישליכנו לא יתחייב מיתת בית דין, [ויש להוסיף: אף חטאת לא יתחייב, שהרי נודע לו באמצע המלאכה]. וחילוקו של רש"י הוא רק במזיד.

19. כתב בתוספות הרא"ש: הכי נמי מצי למימר דכולי עלמא קנסו שוגג אטו מזיד.

1. ביארו התוספות: ו"אסור להחזירה" דקתני [בברייתא: "הושיט ידו מליאה פירות והוציאה לחוץ, אסור להחזירה"], לא להחזירה אצלו קאמר, אלא להחזירה לחצר אחרת. וראה רש"ש על דבריהם.

2. כן פירש רש"י בפירושו הראשון, והוא דרך בדיחותא. ובפירוש שני פירש: אפילו אם תאכל עליה כור של מלח, לא תוכל להשוותם זו לזו.

חששא דדילמא שדי להו מידיה הוא [לא משום חשש זה התירו לו, עד שתבוא ללמוד מכאן שהתירו לו רדיית הפת], אלא משום דלא עבד איסורא במזיד, וחזרת ידו אינה אפילו שבות אי לאו משום קנסא, והכא לא קניס. אבל רדיית הפת, [הרי] שבות הוא ונגזרה במנין, ומשום קודם שיבא לידי חיוב חטאת, [יש לומר ד] לא ביטלו גזירתם.

ולאיסור נמי לא תפשוט, מדקנסו במזיד [ולא חששו שמא ישליכנה מידו ויבוא לידי חיוב חטאת], דהתם [כשפשט את ידו] ליכא למיחש דילמא לישדינהו שיתחייב מיתת בית דין, [כלומר, כיון שידוע הוא שבהשליכתו יתחייב מיתת בית דין, מטעם זה עצמו אין לחוש שמא ישליכנו מידו], אבל הכא [גבי הדביק פת בתנור] אי קנסינן ליה מלרדות, על כרחיך [שלא ברצוננו] יתחייב מיתת בית דין, כלומר, ואם כן יש לומר: לא יעמידו חכמים את דבריהם שאסרו לרדות פת, ויביאו בהכרח אדם לידי חיוב סקילה.

וצריך ביאור: אם אכן יש לחלק בין הנידון בסוגייתנו לבין הנידון בבעייתו של רב ביבי, אם